

Stručni rad

UDK 24-264(=16)

Milica LUKIĆ (Osijek)

Filozofski fakultet Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku

mlukic@ffos.hr

KNJIGA IGRAČKA SLAVENSKE MITOLOGIJE

(Vera Blažević Krezić, Iva Muškić (ur.), *Leksikon slavenskih mitoloških bića iliti Kratki azbukvar slavenskih starovjernih bogova i bića*, Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 2022.)

Leksikon slavenskih mitoloških bića iliti Kratki azbukvar slavenskih starovjernih bogova i bića urednicā doc. dr. sc. Vere Blažević Krezić i likovne umjetnice Ive Muškić intermedijalna je i interdisciplinarna elektronička knjiga (e-knjiga) koja funkcionira po hibridnom modelu: istovremeno je i leksikon i visokoškolski udžbenik, ali i znanstveno-popularno štivo (pa i *knjiga igračka!*) koje, iako u njima začeto i u njih temeljno uglavljeno, prelazi granice filoloških studija. Ova je knjiga i ogledni primjerak rezultata inovativnoga nastavnog rada u visokoškolskoj nastavi (zadatak: Promijeniti način na koji svijet uči!) filoloških kolegija usmjerenih na najstariju hrvatsku književno-jezično-pismovnu povijest, ali i književno-jezično-pismovnu i kulturnu povijest drugih slavenskih naroda, o kojoj se na Filozofskom fakultetu u Osijeku, na kojem je knjiga nastala i objavljena, uči na temeljnom kolegiju Staroslavenski jezik i brojnim izbornim kolegijima koji iz njega izlaze. Stoga je i građa za ovu knjigu sustavno prikupljana i obrađivana u suradnji sa studentima hrvatskoga jezika i književnosti (Korina Bogdanović, Ivana Petričević, Sara Pačarić, Rea Bede, Nina Jagustin, Matej Jurić, Martina Miković, Ines Pribolšan, Luka Grbavac, Matej Blažević, Barbara Markanjević, Ana Marija Vertuš, Dorotea Čorak, Petra Džinić, Dora Štrok, Sara Ćaćić, Tamara Maslarić, Andreas Muhar, Leonarda-Lea Glavaš, Manuela Kribl) na kolegiju Slavenska pisma, nositeljica kojega je urednica, doc. dr. sc. Vera Blažević Krezić, pa u određenoj mjeri ima i zbornički karakter. U skladu s tim, ova se knjiga može promatrati i kao prezentacija uspješno završenoga ispitnog zadatka, rezultata primjene kritičko-komunikativne didaktike.

Knjiga je opsega 201 uređene i grafički/dizajnerski oblikovane stranice na kojima se susreću (s)likovni prilozi s tekstem (i hipertekstom), QR kodovima, zvučnim zapisima, filmskim zapisima, mrežnim poveznicama, kvizo-

vima, zagonetkama i pitalicama, igrama, različitim oblicima priča i dr., što ju čini intermedijalno-intertekstualno-interdisciplinarno-interaktivnim prostorom učenja (i igranja).

a) Leksikon

Definirana kao leksikon (kako sugerira i naslovna sintagma – *leksikon ili kratki azbukvar*), knjiga je opsežan i informativan enciklopedijski rječnik koji se sastoji od upućivačkih tekstova i 14 rječničkih natuknica poredanih po azbučnom redu glagoljskoga pisma (od A (az) do C (ci): *Alemperka, Bjesomar i bjesovi, Veles, Vesna, Vida, Vile, Vodan, Gerovit, Dažbog, Živa, Žibog, Lada/Lado, Mokoš, Perun, Radogost, Rusalke, Svarog, Svarožić, Svetovid, Simargl, Slava, Suđenice, Triglav, Horz, Crnobog*) i označenih slovima uglate (hrvatske) glagoljice. Leme su ustrojene intermedijalno i interaktivno, a tematiziraju slavenske starovjerne bogove i bića. Budući da svaka lema započinje pripadajućim uglatoglagoljičnim slovom, a nastavlja se latiničnim pismom, funkcionira i kao mnemotehničko sredstvo za učenje glagoljice (korespondira s dijelovima knjige u kojima se govori o postanku glagoljice, napose „brzim tečajem glagoljice“). Na ovoj razini djelo posjeduje i nešto od duha tradicionalnih novovjekovnih glagoljaških početnica, opravdavajući drugi dio naslovne sastavne sintagme. Tekst se temelji na recentnoj i tradicionalnoj znanstvenoj i stručnoj literaturi, nezaobilaznoj za proučavanje slavenske i starohrvatske mitologije i bajoslovlja, (pra)indoeuropske i praslavenske jezične povijesti i kulture, staroslavenskoga jezika i pisama, u prvom redu glagoljice. Stručna se i znanstvena literatura susreće u ovom tekstu sa sadržajima popularne kulture, što ga čini višedimenzionalnim i ujedno vrsnim primjerom popularizacije znanosti, pa onda i vrlo prohodnim svim recipijentskim skupinama s otvorenom mogućnosti da svatko tekstu pristupa s obzirom na svoje sklonosti.

a) Visokoškolski udžbenik – priručnik

Definirana kao visokoškolski udžbenik – priručnik knjiga sustavno razlaže predmetnu građu deduktivno-induktivnim putem, polazeći od sinteza prema analizama, od općega prema pojedinačnom. Uvodnim preglednim i uputnim tekstovima (uputama za čitanje) oblikuje se filološki kontekst kao polazišni, priključuje mu se interdisciplinarni, čime se i metodologija definira interdisciplinarnom (*Čitateljima, O slavenskoj mitologiji i hrvatskom bajoslovlju, Što sugerira izraz 'slavenska bespismenost', Što je pak hrvatsko starovjerje, Pisani izvori, Vratimo se spomenu Slavena u pisanim izvorima, Arheološka nalazišta, Folklorni tragovi, Kalendar i festivali, Kozmologija, (Proto) slavenski panteon, Svevišnji bog, Božanstva Perun i Veles, Jarilo i Morana, Svarog, Svarožić, Dažbog, Svantevid / Svevid i Triglav, Zorica i Danica, Daljnji razvoj, Mitološka početnica, Zašto azbukvar, Brzi tečaj glagoljice, Komu je priručnik namijenjen, Slavenska pradomovina*). Komunikativnost i zornost

udžbenika – priručnika postignuta je učinkovitom kombinacijom tekstualnog i slikovnog materijala, a njegova praktičnost odabranom elektroničkom formom. Istaknuta interdisciplinarnost presudna je za dobro oblikovane udžbenike i priručnike. Analitički udžbenički dio knjige odnosi se na definirane leksikonske natuknice, unutar kojih je zastupljena i svojevrsna mikrosinteza u obliku pitanja, zadataka, kvizova, pitalica, zagonetki i sl.

b) Znanstveno-popularno štivo (*pametna knjiga, knjiga igračka, knjiga slikovnica*)

Definirana kao znanstveno-popularno štivo (*pametna knjiga, knjiga igračka, knjiga slikovnica*) ova je knjiga izvrstan primjer popularizacije mitoloških tema iz, kako je već rečeno, interdisciplinarne perspektive, a u intermedijalnom ostvaraju. Iskorak iz medija ograničene komunikativnosti, kakav je znanstveni, tekstove uvijek približuje širokom krugu recipijenata. Kada je riječ o ovome tekstu, on će zasigurno za oko zapeti i onima koji se zanimaju za hrvatsku nacionalnu kulturu i njezine početke, ali i nacionalne kulture drugih slavenskih naroda, posebice onih u regiji, sudionicima sve popularnijih pub i drugih kvizova, ali i onima koji se u praktičnom, ritualnom smislu vraćaju prekršćanskim slavenskim praksama u okviru novopaganskih pokreta kao što su rodnovjer(c)i i dr. U elektroničkom obliku, premrežena QR kodovima ova knjiga dobiva i epitet *pametne* jer će njezino čitanje zahtijevati i upotrebu pametnih telefona. *Pametnom* ju čini i interaktivni karakter u smislu lakog prelaska (klikom) s jednoga na drugi sadržaj, prelaska u prostor izvan teksta, u druge tekstualne i netekstualne medije. Upečatljiv autorski dizajn knjige i nekonvencionalna likovna rješenja pripadnika (pra)slavenskog panteona ovaj uradak svrstavaju i u red *knjiga slikovnica* (autorica Iva Muškić). Zbog mogućnosti da se čita nelinearno, ali i svog izvedbenog karaktera koji je prethodio publiciranju kao svojevrsni *teaser* na vinkovačkoj kulturnoj manifestaciji InBook 2021. godine (25. kolovoza 2021., *Mitska igra jednočinka*; Slavenski žrec – Luka Grbavac, Mokoš – Petra Džinić), kao i zbog već prethodno opisanih razloga, ova se knjiga ponaša i kao *knjiga igračka*, onako kako taj termin definira hrvatska književnica, znanstvenica i teoretičarka kulture Jasna Horvat (2012), a time i kao ultimativni oblik popularizacije znanosti.

E-knjigom obrađena tema neizostavan je filološki i kulturološki (interdisciplinarni) okvir za razumijevanje najstarije hrvatske i slavenske književno-jezične povijesti i kulture (vjerovanja, (pučki) običaji, obredne prakse, tragovi *stare vjere* u kršćanstvu itd.), pa i historiografije, te važna poveznica s genetski srodnim kulturama i jezicima. Najrelevantniji tekstovi na predmetnu temu na hrvatskom jeziku ispisani u posljednjih desetak godina dolaze iz pera Radoslava Katičića i Vitomira Belaja, ali su često teško prohodni i zahtijevaju dobru pripremu i prethodna znanja, pogotovo kada je riječ o studentskoj po-

pulaciji. Ovaj mitološki leksikon je takav da može, među ostalim, poslužiti i kao most prema toj i drugoj zahtjevnoj literaturi koja se tiče slavenske mitologije i kao priprema za njezino čitanje i razumijevanje. Osim toga, knjiga je ostvarena u „novom“, elektroničkom mediju koji je u potpunosti u suglasju sa suvremenim načinom čitanja i usvajanja znanja te prikupljanjem podataka za sve vrste recipijenata, bilo da su studenti, nastavnici u osnovnim i srednjim školama ili zainteresirani laici, zaljubljenici u mitološke teme, a k tomu je i besplatna, u slobodnom pristupu, svakom dostupna klikom miša na <https://webshop.ffos.hr/proizvod/leksikon-slavenskih-mitoloskih-bica/>.